

Nataša Graovac, Šolski center Postojna

SPOZNAVANJE ZGODOVINE ANGLIJE S POMOČJO IGRANEGA FILMA *ELIZABETA*

Nataša Graovac, Postojna School Centre

LEARNING ABOUT THE HISTORY OF ENGLAND THROUGH THE FEATURE FILM *ELIZABETH*

IZVLEČEK

Prispevek obravnava del širše teme *Različni modeli vladanja* v drugem letniku gimnazijskega programa. Obravnave obdobja vladanja Elizabete I. smo se lotili s pomočjo igranega filma kot možnega zgodovinskega vira. V tem primeru smo izbrali odlomke iz filma *Elizabeta* iz leta 1998, ki ga je režiral Shekhar Kapur. V kratkem orisu zgodovinskega dogajanja so poudarjene nekatere ključne značilnosti zlate dobe angleške zgodovine. Prek frontalnega pouka so dijaki s pomočjo branja odlomkov iz verodostojnega zgodovinskega vira in učiteljčine razlage ter ogledom odlomkov iz filma spoznavali temeljne značilnosti vladanja kraljice Elizabete I. V okviru individualnega dela so doma napisali oceno filma, za katero smo kriterije izdelale učiteljice zgodovine v okviru razvojne naloge *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*. Pričakovani dosežki na področju vsebinskega znanja so bili, da dijaki analizirajo značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v posameznih obdobjih, sklepajo o obsegu in načinu udeležbe različnih družbenih slojev, stanov pri odločanju v državi oziroma pri vladanju. Na področju procesnega znanja smo pričakovali, da znajo oblikovati svoje sklepe, mnenja, stališča in interpretacije, ki so podprti z verodostojnimi informacijami, podatki in dokazi, na področju odnosnega znanja pa, da razvijejo sposobnost razumevanja in spoštovanja različnih ver, kultur in skupnosti.

Ključne besede: večšina dela z zgodovinskimi viri, *Elizabeta I.*, igrani film, ocena filma, kriteriji za oceno filma

ABSTRACT

The article discusses a part of the broader topic *Different Models of Reign* in the second year of the grammar school programme. We went about discussing the period of the reign of Elizabeth I using a feature film as a possible historical source. We chose scenes from the 1998 film *Elizabeth*, directed by Shekhar Kapur. The brief outline of historical events highlights some of the key characteristics of the golden age in English history. Through frontal instruction, the students learnt the basic characteristics of the reign of Queen Elizabeth I by reading excerpts from a credible historical source, listening to the teacher's explanation, and watching scenes from the film. As part of their individual work, they wrote a film review at home, for which the criteria had been prepared by history teachers under the development project "Creating Learning Environments for the 21st Century". The expected outcomes in terms of content knowledge were for the students to analyse the characteristics of a class society, to infer how it has changed through individual periods, and to deduce the scope and manner of the involvement of various social classes in the country's decision making or reign. With regard to procedural knowledge, we expected them to be able to formulate their own conclusions, opinions, views and interpretations, and to corroborate them with credible information, data and evidence. In terms of relational knowledge, we expected them to develop the ability to understand and respect different religions, cultures and communities.

Keywords: skill of working with historical sources, *Elizabeth I.*, feature film, film review, film review criteria

UVOD

V okviru razvojne naloge *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*, ki poteka od septembra 2020 do avgusta 2023, smo v razvojni skupini za gimnazijo s kolegičami zasnovali več nalog za formativno spremljanje veščine dela z zgodovinskimi viri. V šolskem letu 2021/2022 smo se osredotočile na film kot možen zgodovinski vir. Lahko smo izbirale med igranim ali dokumentarnim filmom. Ker sem nalogo izvajala v drugem letniku, sem izbrala britansko zgodovinsko dramo *Elizabeth*, posneto 1998, saj je obdobje vladanja kraljice Elizabete I. močno zaznamovalo angleški prostor in se v zgodovino zapisalo kot zlata doba. Za igrani film sem se odločila tudi zato, da bi bolj pritegnila zanimanje dijakov za preučevanje zgodovine.

Naloga dijakov je bila o filmu napisati priporočilo za ogled ali oceno filma. Kriterije za oba zapisa smo sestavile skupaj s kolegičami v okviru razvojne skupine.

KRATEK ORIS ZGODOVINSKEGA DOGAJANJA

Obdobje 16. stoletja je turbulentni čas humanističnih in reformatorskih idej. Elizabeta I. je bila hčerka angleškega kralja Henrika VIII., iz drugega zakona z Ano Boleyn. Na prestolu je nasledila svojo polsestro Marijo, ki je kot zaprisežena katoličanka nasilno preganjala protestante. Pozneje poimenovana elizabetinska doba 1558–1603 je bila obdobje velikih družbenih sprememb na Otoku. Njeno vladanje so zaznamovali obnova protestantizma, podeljevanje verskih svobod in sodelovanje s parlamentom. Takrat je Anglija pridobila prve kolonije v Severni Ameriki, Francis Drake pa je kot prvi Anglež obplul svet. To je čas razcveta renesančne umetnosti na Otoku, čas ustvarjanja Williama Shakespeara. V obdobju njenega vladanja je Anglija dosegla stabilnost in blaginjo.

Film obravnava prvih nekaj let njenega vladanja: čas notranjepolitičnih konfliktov s pristaši katoliške veroizpovedi in formiranje Anglikanske cerkve na način, da vladar postane njen upravitelj. Pozornemu in informiranemu gledalcu pa je hitro jasno, da prihaja na platno do velikih anahronizmov, saj so na začetek njenega vladanja postavljeni dogodki, ki so se zgodili nekaj let ali celo kako desetletje pozneje. Režiser si je dovolil nekaj umetniške svobode (povzeto po različnih virih).

Kot verodostojen zgodovinski vir sem dijakom pripravila učno gradivo z odlomki iz knjige *Zgodovina Anglije* Georgea M. Trevelyana, v obliki učnega lista z nekaterimi posnetki oz. fotografijami iz filma.¹

IZVEDBA UČNEGA SKLOPA Z DIJAKI

Razlaga namenov učenja in didaktičnega pristopa

Učne cilje, namene učenja, pričakovane dosežke in kriterije uspešnosti sem izpeljala iz učnega načrta za zgodovino v gimnaziji in so navedeni v obrazcu za sprotno učno pripravo, ki ga uporabljamo v okviru omenjene razvojne naloge.

¹ Pri izboru besedil iz knjige *Zgodovina Anglije* moramo upoštevati, da je knjiga starejšega datuma in mestoma že zastarela.

Posebej bi izpostavila *namene učenja*. Na ravni vsebinskih ciljev se mi je zdelo pomembno, da dijaki razumejo in analizirajo značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v Angliji v obdobju vladanja Elizabete I. ter da ugotovijo obseg udeležbe različnih družbenih stanov pri vladanju oziroma odločanju v zlati dobi zgodovine Anglije in ugotovijo, da se je vladarica pri svojem vladanju oprla na nižje plemstvo in meščanstvo. Na ravni procesnih ciljev sta bila namena učenja omenjeni model vladanja umestiti v ustrezen zgodovinski čas in prostor ter oblikovati svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije, torej napisati oceno filma *Elizabeta*. V okviru odnosnih ciljev pa je bil namen razvijati sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver, kultur in skupnosti na primeru delovanja kraljice Elizabete I.

V nadaljevanju predstavljam načrtovanje učnega sklopa s pomočjo obrazca za sprotno učno pripravo, ki ga uporabljamo v razvojni nalogi *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*. Učni sklop sem izvedla v drugem letniku z dijaki Gimnazije Jurija Vege iz Idrije v treh učnih urah v šolskem letu 2021/2022.

SPROTNA UČNA PRIPRAVA – SHEMATSKI PRIKAZ

UČNI NAČRT	OBlikOVANO/NAČRTOVANO SKUPAJ Z UČENCI V VEČ KROGIH			VREDNOTENJE (namenjeno moderaciji)
Učni cilji Vsebinski učni cilji so, da dijaki in dijakinje: - analizirajo značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v posameznih obdobjih; - ugotovijo obseg udeležbe različnih družbenih slojev in razredov (oziroma stanov) pri vladanju oziroma odločanju. Procesni učni cilji so, da dijaki in dijakinje: - različne modele vladanja umestijo v ustrezen zgodovinski čas in prostor; - oblikujejo samostojne sklepe in mnenja o zgodovinskih dogodkih, pojavih in procesih, stališča do njih in njihove interpretacije. Odnosni učni cilji so, da dijaki in dijakinje: - razvijejo in izkažejo sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver, kultur in skupnosti.	Nameni učenja Učim se: - analizirati značilnosti stanovske družbe in sklepati o njenih spremembah v Angliji v obdobju vladanja Elizabete I.; - ugotoviti obseg udeležbe različnih družbenih slojev in razredov (oziroma stanov) pri vladanju oziroma odločanju na primeru vladanja Elizabete I.; - pojasniti, da se je vladarica pri svojem vladanju oprla na nižje plemstvo in meščanstvo; - omenjeni model vladanja umestiti v ustrezen zgodovinski čas in prostor; - oblikovati svoje sklepe, mnenja, stališča, interpretacije; - napisati oceno filma <i>Elizabeta</i>; - razviti in izkazati sposobnost za razumevanje in spoštovanje različnosti in drugačnosti ver, kultur in skupnosti na primeru delovanja kraljice Elizabete I. ((ne)spoštovanje človekovega dostojanstva).	Didaktični pristopi in strategije (učne oblike, učne metode, sodelovalno učenje, timsko delo, zgodovinsko terensko delo, projektno učno delo, učenje z raziskovanjem, avtentično učenje, igra vlog in simulacije, debatne tehnike idr.) V šoli: Frontalni in individualni pouk: skupaj beremo odlomke in gledamo predvidene odlomke iz filma. Teoretični del o interpretativnih novinarskih zvrsteh (ocena) so dijaki podrobneje spoznali pri slovenščini. Individualno delo: Dijaki so si doma ogledali film v celoti in napisali oceno filma. Izmed 24 dijakov jih je oceno filma oddalo 18. Po prvi povratni informaciji je popravljen obseg različno oddalo 6 dijakov (izboljševanje učnih dosežkov glede na povratno informacijo).	Učenčevi izdelki oz. dokazi, ki izhajajo iz pogovorov ali opazovanj pri pouku: Ocena filma <i>Elizabeta</i>	Vrednotenje izdelka: <i>Izjemen</i> ☐ <i>Nad pričakovanji</i> ☐ <i>V skladu s pričakovanji</i> ☐ <i>Nekaterih standardov znanja (še) ne dosega</i> ☐ Dokaz je izjemen, ker (utemeljitev): Priloga 1: Dokaz je izjemen, ker dijak upošteva vse navedene kriterije: ustreznost besedilne vrste, kratko vsebino filma, kritično presojo filma – opazi zgodovinske nepravilnosti v filmu, oblikuje končno oceno, upošteva predviden obseg in zapis ustreza tehničnim navodilom za oceno filma.

**Standardi znanja/
pričakovani dosežki so, da
dijaki in dijakinje:
na področju vsebinskega
znanja:**

- analizirajo značilnosti stanovske družbe in sklepajo o njenih spremembah v posameznih obdobjih;
- sklepajo o obsegu in načinu udeležbe različnih družbenih slojev, stanov pri odločanju v državi oziroma pri vladanju;

**na področju procesnega
znanja:**

- znajo oblikovati svoje sklepe, mnenja, stališča in interpretacije, ki so podprti z verodostojnimi informacijami, podatki in dokazi;

**na področju odnosnega
znanja:**

- razvijejo sposobnost razumevanja in spoštovanja različnih ver, kultur in skupnosti.

Kriteriji uspešnosti

**Uspešen bom, ko bom
znan/-a:**

- analizirati značilnosti stanovske družbe na primeru obdobja vladanja Elizabete I.;
- sklepati o obsegu in načinu udeležbe različnih družbenih slojev, stanov pri vladanju v Angliji v času vladanja Elizabete I.;
- napisati oceno filma *Elizabeta* po danih kriterijih;
- razumeti, da v isti družbi lahko sobivajo pripadniki različnih ver, kultur.

POTEK UČNIH UR

Dijakom sem za uvodno motivacijo po prvem odlomku iz knjige, ki kratko opiše značilnosti vladanja tudorskih vladarjev pred Elizabeto I. (v nadaljevanju v učnem gradivu za dijake), pokazala odlomek njenega kronanja, ki odlično prikaže kraljičino distanciranost, in če parafraziram Trevelyana, osamljenost na prestolu, s katero je znala doseči, da sta jo občudovala dvor in ves narod.

Pri pouku smo frontalno pogledali izbrane odlomke iz filma, ob tem pa brali odlomke iz knjige *Zgodovina Anglije*, ki si sledijo kronološko. Tu sem uporabljala tudi metodo razlage posameznih dogodkov. Ker je odlomkov precej, smo dejavnost razdelili med tri šolske ure. Izbrani odlomki iz knjige in filma so navedeni v nadaljevanju pod naslovom *Učno gradivo*. V prvi učni uri smo naredili uvod, razlago o prehodu iz dobe vladanja Henrika VIII. v vladanje Edvarda VI. in Marije Tudor v elizabetinsko dobo (1.–3. odlomek z razlago in ogledi izsekov iz filma). V drugi učni uri smo z delom nadaljevali in pojasnili Elizabetin nastop v parlamentu ob sprejemu dveh ključnih zakonov o Anglikanski cerkvi ter o vplivu posameznih svetovalcev na mlado kraljico in zaščito, ki so ji jo nudili pred grožnjami s celine, predvsem s strani papeža. Tu smo si ogledali četrto, peto in šesto odlomek filma. V tretji učni uri pa smo si ogledali še zadnja dva odlomka iz filma in s pomočjo razlage in odlomkov iz knjige pojasnili razloge za usmrnitev enega najvplivnejših angleških lordov zgodnje elizabetinske dobe, Thomasa Howarda, četrtega vojvodo Norfolškega in za brezkompromisnost

kraljičinih odločitev. Zadnjih dvajset minut tretje učne ure smo pregledali kriterije za presojanje veščine dela s filmskimi zgodovinskimi viri. Kriterije uspešnosti za zapis ocene filma smo skupaj s kolegicami zasnovali v okviru delovne skupine za zgodovino v razvojni nalogi *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*. Kriterije za presojanje veščine dela s filmskimi zgodovinskimi viri smo zapisale v obliki semaforja. Kot prvi kriterij smo postavile ustreznost besedilne vrste, kjer dijak/dijakinja v uvodu zapiše osnovne podatke o filmu: naslov, režiserja, scenarista, glavne igralce itd., filmsko zvrst in zgodovinsko tematiko filma. Sledi kratka vsebina, nato pa kritična presoja filma, kjer dijak/dijakinja pokaže, da loči pomembne informacije od nepomembnih, ločuje dejstva od interpretacij in umetniške fikcije, primerja izbran odlomek z drugim verodostojnim zgodovinskim virom. V nadaljevanju oblikuje končno oceno filma glede na samostojne sklepe in razlage ter glede na pridobljene informacije in dejstva. Celotni obseg ocene filma ni krajši od 300 in ne presega 500 besed. Oblika ocene filma ustreza tehničnim navodilom za pisanje ocene, kar pomeni, da dijak/dijakinja upošteva navodila, dana pri slovenščini, ki jih imajo napisana tudi na obrazcu s kriteriji: mnenje izraža tako, da sproti pojasnjuje oz. utemeljuje, razlaga, zakaj tako misli.

Kriterij za presojanje veščine dela s filmskimi zgodovinskimi viri	DA (3 točke)	DELOMA (2 točki)	NE (0-1 točka)
Besedilo ustreza besedilni vrsti – ocena ali priporočilo za ogled zgodovinskega filma: - osnovni podatki o filmu (naslov, režiser, scenarist, glavni igralci, leto izida, izdajatelj (filmski studio ali druga ustanova)); - filmska zvrst; - zgodovinska tematika filma.			
Kratka vsebina filma			
Kritična presoja filma: - ločevanje pomembnih informacij, dejstev od nebitnih informacij, dejstev; - ločevanje dejstev od interpretacij in umetniške fikcije; - primerjava dogodka/poja v filmu z drugim zgodovinskim virom (besedilo v učbeniku, strokovni literaturi, verodostojnim spletnim virom ipd.).			
Oblikovanje končne ocene filma glede na: - samostojne sklepe in razlage glede na pridobljene informacije in dejstva; - utemeljitev zgodovinske relevantnosti filma.			
Celotni obseg ocene filma je 300–500 besed.			
Oblika ocene filma ustreza tehničnim navodilom za pisanje ocene.			
SKUPAJ:			
Meja med ocenami: 18–17 = odlično (5); 16–14 = prav dobro (4); 13–11 dobro (3); 10–8 = zadostno (2); 7–0 = nezadostno (1)			
Predlogi za izboljšave, dopolnitve:			

(Vir: Gradivo delovne skupine za zgodovino v razvojni nalogi *Ustvarjanje učnih okolij za 21. stoletje*.)

Teoretični del o interpretativnih novinarskih zvrsteh (ocena, priporočilo) so dijaki podrobneje spoznali pri slovenščini, saj sva s kolegico slovenistko, Romano Kokošar, ugotovili, da obe skoraj sočasno (februar 2022) načrtujeta isto temo – ona pri slovenščini novinarske zvrsti, jaz pa pri zgodovini oceno filma kot dokaz o doseganju izbranih učnih ciljev. Tako sva izvedli medpredmetno povezavo. Skupno nama je bilo razvijanje veščine pisanja ocene oz. pri slovenščini komentarja. Na koncu so dijaki v okviru individualnega dela doma napisali oceno filma.

Teoretični del o besedilnih vrstah – komentarju, kamor spada tudi ocena filma, so dijaki podrobneje spoznali pri slovenščini, saj sva s kolegico slovenistko, Romano Kokošar, ugotovili, da obe skoraj istočasno (februar 2022) načrtujeta isto temo – ona pri slovenščini besedilne vrste, jaz pa pri zgodovini oceno filma kot dokaz o doseganju izbranih učnih ciljev. Tako sva izvedli medpredmetno povezavo. Skupno nama je bilo razvijanje veščine pisanja ocene oz. pri slovenščini komentarja. Dijaki so se seznanili z nekaterimi značilnostmi besedilne vrste, ki jih je pripravila kolegica:

- Gre za predstavitev razmišljanja o aktualnem gospodarskem, političnem, kulturnem, družbenem, športnem vprašanju, o razlogih in posledicah, zato da bi vplivali na mnenje bralcev, poslušalcev in gledalcev.
- Navadno izhaja komentator iz neke konkretne izkušnje, knjige, oddaje /.../
- Nato posamezni dogodek/izkušnjo poveže s širšim vprašanjem; želi ga osvetliti z več zornih kotov, navaja različne vire in poglede na trenutni položaj, jih analizira.
- V sklepnem delu prevladuje avtorjevo osebno razmišljanje o posledicah oz. nadaljnjem razvoju izbranega vprašanja.
- Načini razvijanja teme: pripovedovanje, opisovanje, definicija /.../ Najpomembnejše je utemeljevanje.
- Avtor navaja statistične podatke, uporablja pisno gradivo in dokumente, navaja izjave priznanih strokovnjakov, sklicuje se na podatke o javnem mnenju /.../
- Je ena najzahtevnejših publicističnih besedilnih vrst.

Uro slovenščine s to vsebino so dijaki izvedli pred zadnjo uro zgodovine, ki sem jo opisala že zgoraj. Kratko smo ponovili, na kaj morajo biti pri pisanju pozorni, oceno filma pa so napisali za domačo nalogo.

Na podlagi danih kriterijev uspešnosti in navodil so lahko dijaki (če so želeli) pridobili oceno iz svojega zapisa. Le redki so bili že ob prvi povratni informaciji z oceno zadovoljni. Nekateri so izdelek popravili še enkrat.

UČNO GRADIVO

V nadaljevanju predstavljam učno gradivo za dijake.

Delo s filmskimi zgodovinskimi viri: ELIZABETA I.

»Potrpežljiva spretnost Henrika VII. in nasilna moč Henrika VIII. sta postavili temelje sodobni Angliji / ... /. Vseposod v Angliji / ... / se je s posredovanjem sveta in parlamenta uveljavila kraljevska vlada. Ustanovljena je bila kraljevska vojna mornarica, država je postala neodvisna / ... / in laična revolucija v odnosajih med Cerkvijo in državo je bila uspešno izvedena / ... /. Ob smrti Henrika VIII. / ... / je grozila nevarnost, da bo delo Tudorjev uničeno, če ne bo dežela dobila uprave, ki bi bila učinkovita in cenena (op. N. G. poceni) hkrati in ne bo nova državna cerkev dobila vere v takšni obliki, s katero bi se vsi sprijaznili / ... /. Te probleme je končno rešila Elizabeta, pametna in nekoliko skeptična ženska. Toda v dvanajstih letih, ki so potekala med smrtjo njenega očeta in začetkom njenega kraljevanja, je ostala vlada v rokah bedakov in pustolovcev, inozemcev in prenapetežev, ki toliko da niso razdejali tistega, kar je zgradila tudorska rodbina. Napravili so iz Anglije tretjerazredno silo, ki so jo trgali verski boji. Na kopnem in na morju je postala le še privesek Španije.« (Trevelyan, G. M. (1960). *Zgodovina Anglije*. Ljubljana: DZS, str. 390.)

1. odlomek iz filma: 112.36 min.–113.48 min.

(Deviška kraljica, nekoliko distancirana od vseh)

To je čas bojev med vladarjem (anglikanizem – vladarska smer protestantizma) in papežem (katolištvo), vladar pa je poleg verske drugačnosti (ki v resnici ni bila tako goreča), poosebljal tudi nacionalni ponos Angležev, ki se začne v tem času vedno močnejše kazati.

»Marija I. (hči Henrika VIII. in Katarine Aragonske (op. N. G.)) je kot zapuščeno dekle potihem tuhtala o krivici, ki jo je doživela njena mati, in o njeni veri, to pa ni moglo razširiti ozkih meja njenega razuma; španska domovina njene matere pa je njena čustva usodno priklepala na Južno Evropo. **Nobenega narodnega ponosa ni čutila v zvezi z deželo, ki ji je vladala. Skrbele so jo samo duše Angležev in prepričana je bila, da bodo varnejše v italijanskih in španskih rokah. Iz svoje kapele prav tako ni mogla spoznati resnične Anglije, kot je ni mogel njen brat** (Edvard VI., sin Henrika VIII. iz tretjega zakona, op. N. G.) s svoje bolniške postelje. Brat in sestra sta bila oba tako zatopljena v proučevanje cerkvenih nauk, in v versko zamaknjenje, da nista imela občutka za širokopotezno tudorsko politiko in nista videla prostranih angleških polj in pašnikov, živahnih trgov in graščin, angleških ladij, ki so se zibale na daljnih morjih; / ... /. Marija bi se bila ljudem lahko prikupila, ko bi se bila previdno vrnila k verskemu kompromisu svojega očeta, uvedla spet latinsko mašo in dala po tihem sežgati kak ducat protestantov na leto / ... /. Ker pa je po vsej sili hotela vzeti Filipa Španskega za moža in se ni prav nič ozirala na želje svojih podanikov, **ko je napravila iz Anglije čolniček, privezan na krmo mogočne španske galeje, ko je vztrajno zahtevala, da je treba v Angliji spet uvesti papeško sodstvo / ... / je kar dvakrat tako prizadela angleški**

Kraljica Marija I. (1516–1558), kraljica Anglije in Irske, neznani avtor, olje na platnu.

(Hrani: National Portrait Gallery, London.
Vir: Wikimedia Commons.)

narodni ponos / ... / In ko je za nameček dala še v štirih letih sežgati tri sto protestantov, je pač sama zakrivila, da se je stara vera zazdela Angležem tuja, nerodoljubna, nezanesljiva in kruta; takšen vtis pa je laže ustvariti kot pa ga odpraviti.« (Prav tam, str. 397–398)

2. odlomek iz filma: 1.11 min.–7.14 min. (Vladavina Marije I. Angleške)

»Preganjanci pa so pripisovali tudi premajhen pomen čustvu človečnosti, ki je počasi raslo v angleškem ljudstvu. V srednjem veku so bili ljudje manj pretreseni, ko so venomer gledali, kako umirajo ljudje počasi in v mukah, ki so jih eni nalašč zadali, drugi pa prostovoljno prenašali. Za vlade kraljice Marije pa so takšni prizori vzbudili že vsaj nekaj tistega usmiljenja in srda, ki bi ga dandanašnji. Ta porajajoča se človečnost je počasi pripeljala ljudi do verske strpnosti. Prvič se je s tem obudil v Angležih občutek, da je treba razločevati verske nazore od političnih dejanj in da zgolj zaradi vere človek ne sme biti usmrčen. Ta občutek je močno vplival na politiko kasnejših vlad.« (Prav tam, str. 402)

3. odlomek iz filma: 28.30 min.–37.39 min. (Okronana, simboli oblasti, »telo ni več njena last«, Dudley (zaljubljena))

»Svojo spogledljivost je izkoristila, da je plemenitaše in dvorjane obdržala vsakega na svojem mestu in od vsakogar je terjala skrajno osebno prizadevnost. Morda je kraljičina roka res božala Leicestrov vrat, toda **važne politične zadeve je vendarle zaupala njegovemu tekmeču Cecilu. Cecil ji je nemara spet bolje služil ravno zato, ker se je v svoji prekanjenosti bal, da se ne bo poročila z ničvrednim in spletkarskim Leicesterom**; /.../. Kraljičina ljubezen do lova, plesa, maskarad razkošja in sijaja naj bi bila okrepila in razširila njeno priljubljenost med ljudstvom, saj je bila ta vir njene resnične moči; njeni javni nastopi in potovanja so jo zelo veselili in ji niso pomenili dolgačasna opravila zgolj zaradi lepšega, temveč umetniške stvaritve velike igralk, ki se je z vsem srcem vživela v uprizorjeno igro /.../. Njeni govori v parlamentu so bili kaj različni od uradnih »kraljevi govorov« naše moderne ustave. »Dasiravno sem ženska«, je dejala odposlanstvu obeh zbornic, ki jo je prišlo priganjat, naj že kaj ukrene zaradi nasledstva, »nimam nič manj tistega poguma, ki ga terja moj položaj, kot ga je imel moj oče. Vaša maziljena kraljica sem. S silo me ne bo nikoli nihče pripravil do tega, da bi storila karkoli. Takšne sposobnosti imam, hvala bodi bogu, da bi me lahko izgnali iz države v spodnjem krilu, pa bi si kljub temu znala pomagati v katerikoli krščanski deželi.« /.../ Dasiravno je bila »samo Angležinja«, je bila njena izobrazba najširša, kar jo je premogla sodobna in stara Evropa. Na univerzah v Oxfordu in Cambridgeu je razpravljala v stari grščini in latinščini, z Machiavellijevimi rojaki pa je govorila v gladko tekoči italijanščini. /.../ **Bila je prej hči renesanse kot reformacije** – če je bilo sploh mogoče ti dve gibanji še razločevati. /.../ **Bila je skeptična in strpna v dobi čedalje večjega fanatizma, po čustvovanju Angležinja, po izobrazbi pa Evropejka. Rojena in vzgojena je bila zato, da obnovi anglikansko Cerkev in prepreči državljansko vojno s premišljenim sporazumom med katolištvom in protestantizmom**, po katerem naj bi ostali kralj in laiki, gospodarji na svojem lastnem otoku.« (Prav tam, str. 408–409)

Kraljica Elizabeta I. (1533–1603),
neznani avtor.
(Hrani: Kraljevi muzej Greenwich.
Vir: <https://www.flickr.com/photos/60861613@N00/3473475412>.)

Robert Dudley, lord Leicester
(1532–1588), angleško-nizozemska šola.
(Hrani: National Trust, Montacute House.
Vir: Wikimedia Commons.)

4. odlomek iz filma: 50.31 min.–56.24 min. (Norfolk škodoželjen, vadi govor, nervozna, govor v Lordski zbornici, zakon o enotnosti, vrhovnosti)

»Parlament je v letu 1559 obnovil reformacijo v anglikanski obliki, ko je sprejel Zakon o vrhovnosti, s katerim je odpravil papeško oblast, in Zakon o enotnosti, ki je predpisal uporabo Molitvenika kot edino zakonito obliko bogočastja. Ta zakona sta odražala voljo kraljice in spodnje zbornice. Kraljica je zavirala gorečnost svojih zvestih poslancev in na primer ni hotela sprejeti v celoti naslova »najvišjega poglavarja Cerkve«, ter je prevzela le naziv in vlogo njenega vrhovnega upravitelja. Lordsko zbornico pa je bilo le s težavo mogoče toliko prepričati, da je sprejela daljnosežne spremembe verskih obredov in nauka. /.../ Škofje v zgornji zbornici so bili proti vsaki spremembi, a so bili preglasovani deloma tudi zato, ker je bilo nenavadno mnogo škofovskih stolic ravno tedaj nezasedenih.« (Prav tam, str. 410)

»Robert Dudley, lord Leicester, je bil njena velika ljubezen, še iz mladih let. Njen zvesti svetovalec, lord Cecil ji je odsvetoval to zvezo. Pomembno vlogo kot njen svetovalec pa je imel tudi sir Francis Walsingham. Ta je dopovedoval kraljici, da lahko reši svoj prestol le s tem, če bo podpirala nezakonita dejanja Draka (Francis Drake, znameniti pomorščak, v tistem času dejansko morski pirat, op. N. G.) in tovarišev, sicer se bo španska mreža okoli nje polagoma zadrgnila. Vladarico s premajhnimi dohodki je morala tudi zamikati misel, da bo udeležena pri plenu. Walsingham je imel na dvoru čedalje večji vpliv, a ne tak kot Leicester, kot zvezda, ki naj bi zatemnila Cecilovo, temveč je vpliv mlajšega od obeh mož le dopolnjeval in podpiral starejšega, saj je mlajši videl tisto, česar starejši ni mogel. Walsinghamova beseda je na dvoru nekaj veljala, ker so ogleduhi, ki jih je vzel v službo, že večkrat rešili kraljici življenje pred morilci, ki so jih poslali Filip in jezuiti. /.../ Vedno se je zavzemal za odločne ukrepe ne glede na nevarnosti in stroške. Ko bi bila Elizabeta vedno ubogala Walsinghamove nasvete, bi je bilo konec. Ko pa se nikoli ne bi bila ravnila po njih, bi je bilo tudi konec. V splošnem lahko rečemo, da je upoštevala vse tisto, kar je bilo najboljšega v nasvetih obeh njenih velikih ministrov.« (Prav tam, str. 437)

5. odlomek iz filma: 79.03 min.–81.25 min. (Papeška bula o izobčenju)
in **6. odlomek iz filma: 83.51 min.–85.06 min.** (Ogroženo življenje)

»V Elizabetini notranji politiki lahko ločimo dve obdobji. V prvih dvanajstih letih rimskih katoličanov, dasiravno je samo Molitvenik vseboval obrede, ki jih je dopuščal zakon, niso preganjali ter so jim nalagali samo zmerne globe, pa še te neredno izterjevali. V tem obdobju ni bil zaradi vere nihče usmrčen in oblasti so rade zatisnile oko spričo kaj pogostih zasebnih katoliških obredov, in to celo, če je šlo za osebe, ki so bile v visokih državnih službah. Ko pa je leta 1570 papež kraljico izobčil, njene podložnike pa odvezal od dolžnosti zvestobe, se je začelo drugo obdobje in v njem je kmalu zavela ostrejša sapa. Tuji jezuiti so križarili po otoku, se preoblečeni tihotapili od dvorca do dvorca, se skrivali v 'farških luknjah' za kakim skednjem in vcepljali mirnim angleškim katoličanom starega kova novo gorečnost evropske protireformacije. /.../ Jezuiti so sicer imeli versko nalogo, toda če bi jo bili uspešno izvedli, bi se bila v političnem pogledu končala z odstavitvijo kraljice

Lord William Cecil (1520–1572),
neznani avtor, olje na platnu.
(Hrani: National Portrait Gallery, London.
Vir: <https://www.flickr.com/photos/60861613@N00/3700351063/>.)

Sir Francis Walsingham (1530?–1590),
avtor portreta: Jacobus Houbraken.
(Hrani: Wellcome Library, London.
Vir: Wikimedia Commons.)

in bilo bi konec vsega tistega, za kar se je nova Anglija doma in onkraj morja z vsem srcem zavzela. Kraljica in ljudstvo sta zato srdito udarila po papeževih misijonarjih. /.../ Povprečno so v vsakem letu Elizabetine vlade usmrtili po štiri katoličane, v vsakem letu Marijine vladavine pa šestinpetdeset protestantov. Obtoževali jih niso več krivoverstva, temveč izdajstva države. /.../ Siloviti spor med kraljico in papežem je terjal dosti nedolžnih žrtev, saj je bil tedaj vsak kompromis izključen /.../, dokler ni rimska Cerkev po vsem svetu prenehala uporabljati inkvizicijskih metod, se zatekati k pokolom, kakršen je bil v šentjernejski noči, odstavljati in moriti vladarjeve, si države, nad katerimi je izrekla svoj strahotni preklic, niso upale pokazati strpnosti do njenih misijonarjev. /.../ V teh okoliščinah je propaganda za protestantsko vero dobro napredovala. /.../ Angležem je pomenila isto kot rodoljubje, kljubovanje Španiji, pomorska moč in Drakove ameriške pustolovščine ter obramba kraljičinega življenja pred morilci.» (Prav tam, str. 451–452)

7. odlomek iz filma: 103.39 min.–109.39 min. (Norfolk obsojen, ubiti katoliški lordi, Dudleyja pusti živeti)

»Leta 1570 je papež Pij V. izobčil Elizabeto in poslal na Angleško jezuitsko misijo. Leta **1572** je bil usmrčen vojvoda Norfolški, ker je z agenti kralja Filipa, z Alvo in papežem koval zaroto, ki naj bi na prestol posadila Marijo, a to pot ne kot lutka Francije, temveč Španije. /.../ **Izvršitev smrtne obsodbe nad Norfolkom, največjim plemenitašem dežele, /.../ je pomenila, da je nova vlada v Angliji dokončno premagala stari fevdalizem. Svet se je zares spreminjal.**« (Prav tam, str. 420)

8. odlomek iz filma: 110.46 min.–113.48 min. (Celo življenje se odvrti v njenih mislih in vzpostavljena je distanca do dvorjanov, nekaj podatkov na koncu.)

Osmi odlomek filma predstavlja ponovitev prizorov oz. povzetek vsebine filma.

PRIMER IZDELKA DIJAKA

Na koncu dodajam izdelek dijaka, primer ocene filma, ki je kot *Priloga 1* omenjen v obrazcu za sprotno pripravo in izpolnjen obrazec s kriteriji za ta isti izdelek.

Ocena filma *Elizabeta*

Elizabeta je biografski dramski film, ki ga je režiral Shekhar Kapur. Scenarij je napisal Michael Hirst. V glavni vlogi je Cate Blanchett kot Elizabeta I. Angleška. V stranskih vlogah so Joseph Fiennes kot Robert Dudley, Christopher Eccleston kot Norfolk, Geoffrey Rush kot sir Francis Walsingham, John Gielgud kot papež in Richard Attenborough kot sir William Cecil. Film je 8. septembra 1998 izdal studio PolyGram Filmed Entertainment. Govori o obdobju po smrti Elizabetine polsestre Marije I., ko Elizabeta postane kraljica in se mora soočiti z grožnjo Papeške države, izdajalskih plemičev ter pohlepnih sosednjih držav.

Thomas Howard, četrti vojvoda Norfolški (1536–1572), neznani avtor, olje na platnu.

(Hrani: National Portrait Gallery, London.

Vir: <https://www.flickr.com/photos/60861613@N00/3919477416/>

Film pripoveduje o kraljici Elizabeti I., ki je bila v 16. stoletju kraljica Anglije. Začne se, ko je bila kraljica še njena polsestra Marija, ki je bila katoličanka. Po njeni smrti zaradi rakastega tumorja na maternici leta 1558 jo nasledi Elizabeta. Ko je zavladala katoliški Angliji, je bila ta v zelo slabem stanju. Bila je v dolgovih, grozili sta ji Španija in Francija. Ker je bila protestantka, so jo hoteli katoliki in nekateri plemiči, med katerimi je bil glavni Norfolk, spraviti s prestola. Njen svetovalec sir William Cecil ji je svetoval, naj se poroči s francoskim vojvodo ali španskim kraljem, toda Elizabeta je s tem odlašala zaradi afere z lordom Robertom Dudleyjem. Cecil je Elizabeti za telesnega stražarja nastavil izgnanca Francisa Walsinghama, ki je postal njen največji zaveznik. Film prikazuje, kako Elizabeta rešuje svoje osebne težave, probleme svoje države, kako iz naivne deklice postane samovoljna strateginja in kako na koncu Anglija postane najmočnejša država Evrope. Dobro je izbirala svoje svetovalce in jih ignorirala, ko ji njihov nasvet ni bil všeč, tudi ko so ji svetovali poroko. Elizabeta je uspešno vladala 45 let.

Film ni vedno sledil dogodkom v zgodovini. Robert Dudley kraljice ni nikoli izdal, ampak je bil njen prijatelj vse do svoje smrti leta 1588. Tudi v katolištvo se ni spreobrnil. Smrt škotske kraljice Mary of Guise ni bila predstavljena po dejanskih dogodkih. Ni je ubil Walsingham, ampak je umrla naravne smrti.

Tudi če film ni vedno sledil zgodovini, mi je bil zelo všeč. Imel je zanimivo zgodbo, igralci so bili dobri, scenografija in kinematografija sta bili odlični, glasba je bila tudi zelo dobro skomponirana. Posebej mi je bilo všeč, ker se je film dogajal v mogočnih stavbah, igralci pa so nosili zanimive kostume.

Poleg točk za vsak kriterij glede na kriterije uspešnosti za presojo dela s filmskimi zgodovinskimi viri in za oceno filma so dijaki dobili še kratko opisno povratno informacijo. Dijak, ki je napisal zgornji sestavek, je dobil povratno informacijo, ki jo navajam v nadaljevanju.

Predlogi za izboljšave, dopolnitve:

Tvoj zapis zadosti vsem kriterijem za oceno filma. Edina pripomba je, da si preveč splošno pristopil k sami oceni – scenografija, kostumografija ipd. – ta del bi moral bolj argumentirati, podati primere, ki tvojo oceno podpirajo.

Bravo!

SKLEP

Za obravnavo učnega sklopa smo porabili tri šolske ure, s tem da so dijaki teoretični del o interpretativnih novinarskih zvrsteh (ocena, priporočilo oz. komentar) podrobneje spoznali pri slovenščini. Pri tej prvi tovrstni nalogi sem sama izbrala primerne odlomke iz verodostojnega zgodovinskega vira. Dijakom je bil tak način obravnave učne snovi zanimiv, velika večina je bila navdušena nad kostumografijo in scenografijo filma, kar so zapisali v svojem mnenju.

Izmed štiriindvajsetih dijakov jih je oceno filma oddalo osemnajst. Po prvi povratni informaciji je popravljen različico oddalo še šest dijakov (izboljševanje učnih dosežkov glede na povratno informacijo).

Dijaki so bili s takim načinom dela zadovoljni, saj so na nekoliko drugačen način spoznali zgodovinsko tematiko. Ker so za opravljeno delo lahko dobili dobro oceno, je bila motivacija pri nekaterih še nekoliko višja.

Podobne naloge snujem pri pouku še naprej in napredek pri razvijanju nekaterih veščin (delo z viri, kritično mišljenje) je opazen. Po novem verodostojne zgodovinske vire za primerjavo dijaki iščejo sami.

VIRI IN LITERATURA

Brodnik, V. (2018). Spodbujanje kritičnega mišljenja pri delu z zgodovinskimi viri. *Zgodovina v šoli*, 26 (1), str. 18–38. Pridobljeno s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-05IA253Z/938c3afc-a1b9-493f-b9a1-cd1933d0e40f/PDF>.

Frantar, Š., Krivec Čarman, D., Škrlj Počkaj, S., Golob, N., Vičič Krabonja, M., Lazar, T., Oblak, M. (2019). *Zgodovina 2. Srednji in novi vek*. Učbenik za zgodovino v 2. letniku gimnazij. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Trevelyan, G. M. (1960). *Zgodovina Anglije*. Ljubljana: DZS.

Učni načrt. Gimnazija. Zgodovina (2008). Splošna gimnazija. Obvezni predmet (280 ur).

Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2019/programi/media/pdf/un_gimnazija/un_zgodovina_280_ur_gimn.pdf.

Filmski vir

Kapur, S. (1998). *Elisabeth* [video DVD]. [Great Britain: s. n.]